

عصاره و تست علوم قرآن

تلخیص، تنظیم و تسهیل
منابع دروس تخصصی رشته قرآن و حدیث
ویژه آزمون‌های کارشناسی ارشد و دکتری
رشته علوم قرآن و حدیث

چاپ اول، سال ۱۴۰۴

بسته‌های آموزشی حافظون
ویژه دروس تخصصی رشته علوم قرآن و حدیث

عصاره و تست علوم قرآن
ویژه آزمون کارشناسی ارشد و دکتری
چاپ اول؛ سال ۱۴۰۴
مؤلفین: رسول محمدزاده
محمدامین قاسمی نیا
مجتبی شکوری
حسین عباس‌زاده فرد
تیراژ: ۵۰۰ جلد
قیمت: ۵۹۵۰۰۰۰ ریال
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۸۱۰۶-۰۹-۰
ناشر: انتشارات آیات مبینات

تماس با ما

شماره همراه : ۰۹۱۹۸۰۰۰۹۷۰

سایت : www.hafezoon.ir

ایمیل : haafezoon@gmail.com

در فضای مجازی ما را با شناسه haafezoon جستجو کنید.

جهت دریافت اطلاعات تخصصی رشته خود و دریافت فایل‌های
مکمل، عدد ۲ را به سامانه ۰۲۱۳۳۴۴۲۰۰۵ پیامک کنید.

مقدمه

در گستره پربار علوم اسلامی، دانش قرآن و حدیث جایگاهی بس رفیع و محوری دارد. مطالعات عمیق و همه‌جانبه در این دو حوزه، نه تنها برای درک صحیح مبانی دینی و فکری ضروری است، بلکه برای تربیت پژوهشگران و متخصصانی متعهد و کارآمد در عرصه معارف اسلامی، امری اجتناب‌ناپذیر می‌نماید. با توجه به حجم گسترده منابع و مطالب درسی در مقاطع عالی تحصیلی، بویژه در آزمون‌های ورودی کارشناسی ارشد و دکتری، نیاز به ابزارهایی کارآمد و فشرده برای مرور، تثبیت و سنجش آموخته‌ها بیش از پیش احساس می‌شود.

کتاب حاضر، "عصاره و تست علوم قرآن ارشد"، در راستای پاسخگویی به این نیاز مبرم و با هدف ارتقاء سطح علمی و آمادگی تحصیلی حافظان قرآن کریم، دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث تدوین گردیده است. این اثر ارزشمند، حاصل تجربه و تخصص تیمی مجرب از اساتید و رتبه‌های برتر کشوری در "موسسه حافظون" است که با اشراف کامل بر سرفصل‌های مصوب و نیازهای واقعی دانشجویان، به طراحی و نگارش این مجموعه جامع پرداخته‌اند. ساختار این کتاب به گونه‌ای نوین و هدفمند طراحی شده تا حداکثر بهره‌وری را برای مخاطبین محترم به ارمغان آورد. کتاب از دو بخش اصلی و مکمل یکدیگر تشکیل شده است:

بخش اول: عصاره مباحث تاریخ قرآن و علوم قرآن

این بخش، که در حجمی در حدود ۱۰۰ صفحه (تقریباً یک سوم حجم درسنامه) تدوین شده است، به ارائه فشرده و گزیده‌ای از مهم‌ترین مباحث تاریخ قرآن و علوم قرآنی می‌پردازد. در این بخش، تلاش بر آن بوده تا با رویکردی تحلیلی و کاربردی، نکات کلیدی، تعاریف اساسی، تقسیم‌بندی‌ها، و نظریات محوری این دو حوزه در قالبی منسجم و قابل فهم ارائه گردد. هدف از این بخش، فراهم آوردن امکانی برای مرور سریع و سامانمند مطالب، بازیابی اطلاعات و تثبیت دانسته‌های پیشین است. این "عصاره" به هیچ عنوان جایگزین درسنامه‌های جامع و تفصیلی نمی‌باشد، بلکه نقش یک مکمل قدرتمند را برای سازماندهی و فشرده‌سازی اطلاعات در ذهن ایفا می‌کند.

بخش دوم: تست‌نامه مباحث تاریخ قرآن و علوم قرآنی

بخش دوم کتاب، شامل حدود ۲۰۰ صفحه تست‌های طبقه‌بندی شده از مباحث تاریخ قرآن و علوم قرآنی است. این تست‌ها با دقت فراوان و مطابق با سرفصل‌های کتاب‌های درسنامه و منابع اصلی آزمون‌های کارشناسی ارشد طراحی شده‌اند. ویژگی برجسته این بخش، طبقه‌بندی دقیق تست‌ها بر اساس سرفصل‌هاست که به دانشجویان این امکان را می‌دهد تا پس از مطالعه هر بخش از درسنامه، به سنجش آموخته‌های خود بپردازند و نقاط قوت و ضعف خویش را شناسایی کنند. پاسخ‌های تشریحی و تحلیلی ارائه شده برای هر تست، نه تنها به درک صحیح گزینه پاسخ کمک می‌کند، بلکه به مثابه یک درسنامه فشرده، نکات تکمیلی و مهم را نیز یادآوری می‌نماید.

نحوه بهره‌برداری از کتاب:

تأکید می‌شود که این کتاب، یک منبع آموزشی اولیه و جایگزین برای درسنامه‌های جامع علوم قرآن نمی‌باشد. رسالت اصلی “عصاره و تست علوم قرآن ارشد”، تسهیل فرآیند مرور و تثبیت مطالب، بویژه در بازه‌های زمانی فشرده و ماه‌های پایانی منتهی به آزمون‌های مهم است. داوطلبانی که به دلیل محدودیت زمانی، امکان مطالعه کامل و مفصل درسنامه‌ها را ندارند، می‌توانند با بهره‌گیری از این کتاب، در کوتاه‌ترین زمان ممکن، به مروری جامع و هدفمند از مطالب بپردازند. همچنین، برای دانشجویانی که قصد تثبیت نهایی مطالب و آمادگی کامل برای آزمون‌ها را دارند، این کتاب ابزاری بی‌نظیر است. توصیه می‌شود ابتدا بخش “عصاره” مورد مطالعه قرار گیرد تا مروری کلی بر مباحث حاصل شود و سپس با بهره‌گیری از “تست‌نامه”، آموخته‌ها به محک گذاشته شوند. تکرار و مرور تست‌ها در مراحل مختلف مطالعه، به تثبیت عمیق‌تر مفاهیم در ذهن کمک شایانی خواهد کرد.

“موسسه حافظون” با توجه به تجارب موفق پیشین در زمینه تدوین کتب کمک آموزشی، کتاب “عصاره و تست علوم قرآن ارشد” را به جامعه علمی و قرآنی کشور تقدیم می‌نماید. این اثر، دارای ویژگی‌های منحصر به فردی از نظر حجم و ساختار است که در بازار نشر مشابهی ندارد و این خود نقطه قوتی برای آن محسوب می‌شود. اطمینان داریم که این کتاب نیز همانند سایر آثار موسسه حافظون، نقش مؤثری در موفقیت و ارتقاء سطح دانش پژوهشگران و دانشجویان گرامی ایفا خواهد کرد.

امید است که این اثر، رضایت خاطر شما اساتید، دانشجویان و حافظان گرامی را فراهم آورد و گامی کوچک اما موثر در مسیر اعتلای علوم قرآنی و خدمت به ساحت مقدس قرآن کریم باشد.

با آرزوی توفیقات روزافزون

گروه تالیف حافظون

تحلیل و بررسی منابع اصلی علوم قرآن ارشد و تعداد تست هر کدام از منابع در کنکور ۱۰ سال گذشته

ضریب اهمیت	میانگین تعداد سوالات هر سال	درصد	جمع تستها	کنکور سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۴										صفحه	منابع اصلی	
				۰۴	۰۳	۰۲	۰۱	۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵			
۰/۴۰	۳	%۱۵	۳۰	۲	۴	۳	۳	۳	۷	۴	۲	۱	۱	۷۵	تاریخ قرآن	۱
۰/۳۸	۱۴	%۶۸/۵	۱۳۷	۱۴	۱۳	۱۳	۱۶	۱۵	۱۱	۱۰	۱۴	۱۷	۱۴	۱۸۰	الاتقان	۲
۰/۲۶	۲	%۱۰/۵	۲۱	۳	۲	۲	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۵	۴۰	نسخ	۳
۰/۱۲	۱	%۱/۵	۳					۱			۲			۲۵	اسباب النزول	۴
-		%۴/۵	۹	۱	۱	۲			۱	۴				-	خارج از منبع	۵
-	۲۰	%۱۰۰	۲۰۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۳۲۰	جمع کل	

تحلیل و بررسی تست های کنکور ارشد سال ۹۵ تا ۱۴۰۴ علوم قرآن

بر مبنای کتاب درسنامه علوم قرآن ارشد حافظون

ضریب اهمیت	جمع تستها	۰۴	۰۳	۰۲	۰۱	۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵	صفحه	عناوین درسها
۱	۲		۱		۱							۲	درس ۱
۰/۳۳	۱						۱					۳	درس ۲
۰/۷۵	۳						۱	۱	۱			۴	درس ۳
۱/۵	۶		۱	۲	۱		۱	۱				۴	درس ۴
۰/۲۳	۲						۱			۱		۶	درس ۵
۰	۰											۶	درس ۶
۰	۰											۵	درس ۷
۰	۰											۲	درس ۸
۰/۶۶	۲	۱						۱				۳	درس ۹
۰	۰											۳	درس ۱۰
۰/۸	۲		۱	۱								۲/۵	درس ۱۱
۰/۳۳	۱						۱					۳	درس ۱۲
۰	۰											۳	درس ۱۳
۰	۰											۳	درس ۱۴
۰	۰											۲/۵	درس ۱۵
۰/۸	۸	۱	۱		۱	۳		۱			۱	۱۰	درس ۱۶
۰/۲	۲						۱		۱			۱۰	درس ۱۷
-	۱						۱					-	خارج منبع

بخش ۱: تاریخ قرآن

ضرب اهمیت	جمع تستها	۰۴	۰۳	۰۲	۰۱	۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵	صفحه	عناوین درسها	
۰/۸۵	۶			۱	۳			۲				۷	کلمات غیر عربی	۱
۰	۰											۱۲	وجوه و نظایر	۲
۰/۵۸	۷			۱		۱		۱	۳		۱	۱۱	محکم و متشابه	۳
۱/۵	۱۲		۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۴	۱	۸	تقدیم و تأخیر	۴
۱/۴	۱۴		۳	۱	۲	۱	۲	۱	۱	۲	۱	۱۰	عام و خاص	۵
۳/۶۶	۲۲	۱	۳	۳	۱	۲	۳	۲	۲	۴	۱	۶	مجمعل و مبین	۶
۰/۷۵	۳	۱	۲									۴	مطلق و مقید	۷
۱/۴	۷		۱		۱	۱	۲	۱			۱	۵	مفهوم و منطوق	۸
۰/۴۷	۸	۱		۲	۱	۱		۱	۱	۱		۱۷	حقیقت و مجاز	۹
۰/۶	۹	۱		۱	۲	۲	۱	۱	۱			۱۵	تشبیه و استعاره	۱۰
۱/۲	۶	۲			۱	۲				۱		۵	کنایه و تعریض	۱۱
۱/۱۶	۷	۲			۲	۱			۱	۱		۶	حصرو اختصاص	۱۲
۰/۲۶	۸	۳				۱			۱	۱	۲	۳۰	ایجاز و اطناب	۱۳
۰/۱۲	۱		۱									۸	مناسبت آیات	۱۴
۰/۱۲	۳				۱				۲			۲۴	اسباب النزول	۱۵
۰/۶	۲۱	۳	۲	۲	۱	۱		۳	۲	۲	۵	۳۵	نسخ	۱۶
۱/۱	۱۱	۱	۱			۲	۲			۲	۳	۱۰	خبر و إنشاء	۱۷
۰/۸۸	۱۶	۲	۱	۳	۲				۳	۱	۴	۱۸	ادوات تفسیر	۱۸
-	۹	۱	۱	۲			۱	۴				-	خارج از منبع	*

بخش ۲: مباحث علوم قرآنی

تحلیل و بررسی تست های کنکور دکتری سال ۹۵ تا ۱۴۰۴ علوم قرآن طرح

بر مبنای کتاب درسنامه علوم قرآن ارشد حافظون

جمع تستها	۰۴	۰۳	۰۲	۰۱	۰۰	۹۹	۹۸	۹۷	۹۶	۹۵	صفحه	عناوین درسها	
۰											۷	کلمات غیرعربی	۱
۲				۱					۱		۱۲	وجوه و نظایر	۲
۱	۱										۱۱	محکم و متشابه	۳
۲			۱		۱						۸	تقدیم و تأخیر	۴
۲		۱	۱								۱۰	عام و خاص	۵
۴		۱		۱	۱				۱		۶	مجمل و مبین	۶
۱			۱								۴	مطلق و مقید	۷
۲			۱	۱							۵	مفهوم و منطوق	۸
۱					۱						۱۷	حقیقت و مجاز	۹
۱	۱										۱۵	تشبیه و استعاره	۱۰
۱				۱							۵	کنایه و تعریض	۱۱
۰											۶	حصرواختصاص	۱۲
۸	۱	۱	۱	۱	۲		۱	۱			۳۰	ایجاز و اطناب	۱۳
۱					۱						۸	مناسبت آیات	۱۴
۲			۱			۱					۲۴	اسباب النزول	۱۵
۷	۲		۳		۱		۱				۳۵	نسخ	۱۶
۵	۱	۱		۱	۱			۱			۱۰	خبر و إنشاء	۱۷
۵		۱	۱	۱	۱			۱			۱۸	ادوات تفسیر	۱۸

مباحث علوم قرآنی

فهرست مطالب

۱۳	بخش اول: عصاره علوم قرآن
۱۵	فصل ۱. تاریخ قرآن
۱۵	درس ۱. عناوین و اسامی قرآن کریم
۱۷	درس ۲. وحی الهی
۱۹	درس ۳. نزول قرآن کریم
۲۰	درس ۴. آیه
۲۳	درس ۵. سوره
۲۵	درس ۶. فواتح سوره و حروف مقطعه قرآن
۲۶	درس ۷. خط در عصر نزول
۲۷	درس ۸. پیامبر امی
۲۸	درس ۹. نگارش قرآن کریم
۲۸	درس ۱۰. جمع و تدوین قرآن
۳۱	درس ۱۱. جمع و نگارش قرآن همزمان با خلافت ابوبکر
۳۳	درس ۱۲. تدوین و جمع‌آوری قرآن در زمان عثمان
۳۵	درس ۱۳. اصلاح شیوه نگارش قرآن کریم
۳۷	درس ۱۴. قرائات قرآن
۳۹	درس ۱۵. لهجه قرآن و منشأ اختلاف قرائات
۴۰	درس ۱۶. قراء قرآن
۴۵	درس ۱۷. مصاحف صحابه
۴۷	فصل ۲. علوم قرآنی
۴۷	درس ۱. کلمات غیرعربی قرآن
۵۱	درس ۲. وجوه و نظایر
۵۳	درس ۳. محکم و متشابه
۵۶	درس ۴. تقدیم و تأخیر
۶۱	درس ۵. عام و خاص
۶۴	درس ۶. مجمل و مبین
۶۶	درس ۷. مطلق و مقید
۶۸	درس ۸. مفهوم و منطوق
۷۰	درس ۹. حقیقت و مجاز

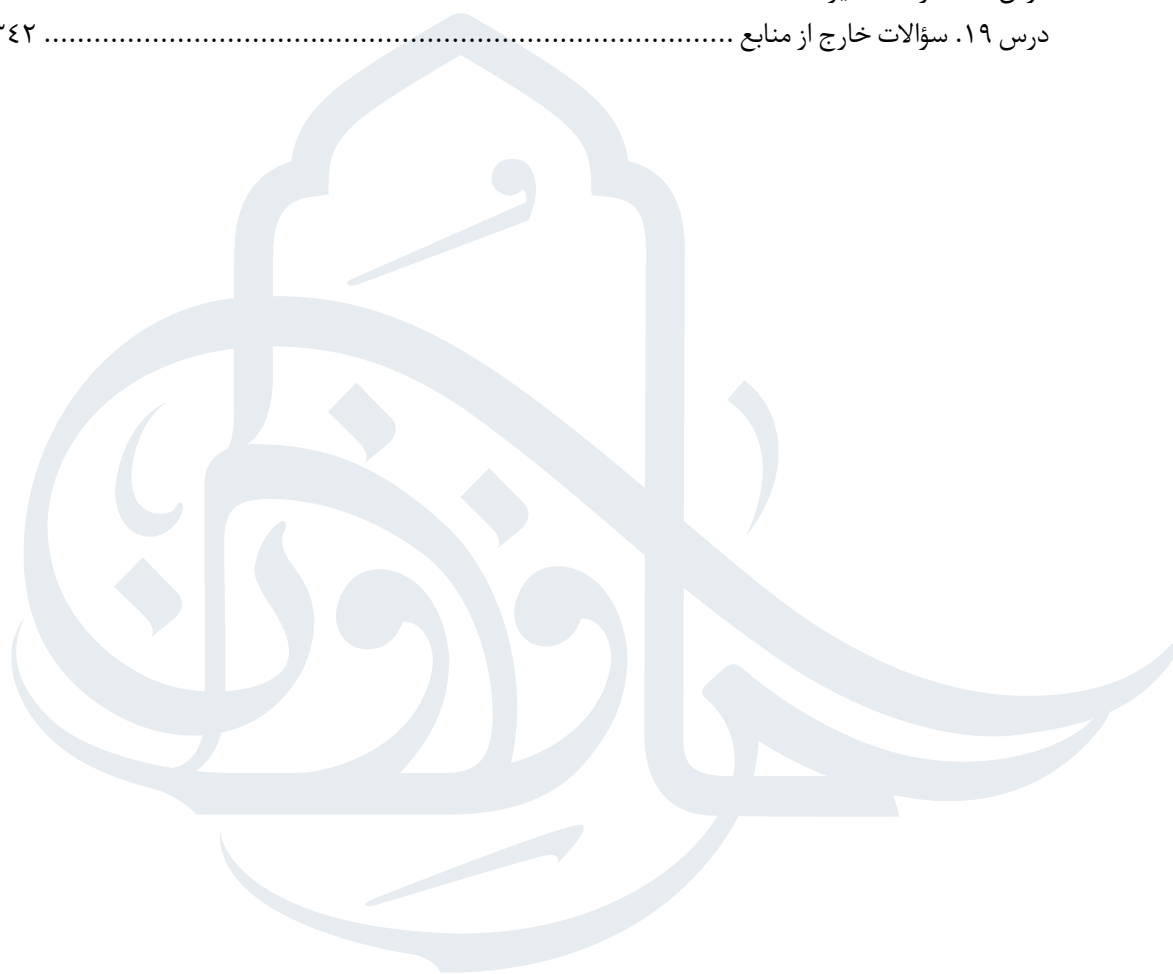

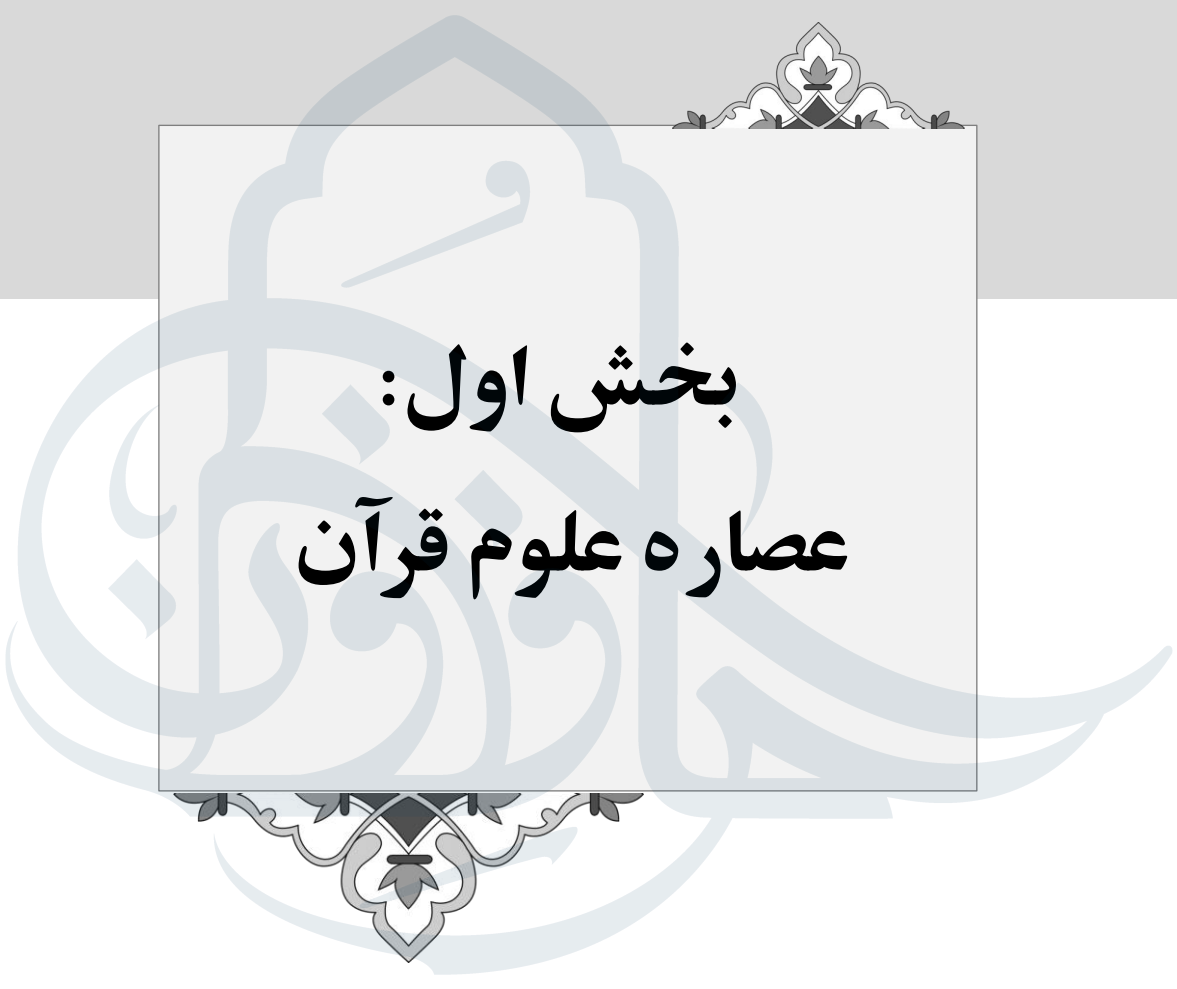
۷۴	درس ۱۰. تشبیه و استعاره
۷۷	درس ۱۱. کنایه و تعریض
۷۸	درس ۱۲. حصر و اختصاص
۸۰	درس ۱۳. ایجاز و اطناب
۸۸	درس ۱۴. مناسبت آیات و سوره‌ها
۹۰	درس ۱۵: اسباب النزول
۹۳	درس ۱۶. نسخ
۱۱۱	درس ۱۷. خبر و إنشاء
۱۱۴	درس ۱۸. ادوات تفسیری

بخش دوم: تست‌نامه علوم قرآن..... ۱۲۷

۱۲۸	فصل ۱. تاریخ قرآن
۱۲۸	درس ۱. عناوین و اسامی قرآن کریم
۱۳۱	درس ۲. وحی الهی
۱۳۳	درس ۳. نزول قرآن کریم
۱۳۷	درس ۴. آیه
۱۴۴	درس ۵. سوره
۱۵۱	درس ۶. فواتح سور و حروف مقطعه قرآن
۱۵۳	درس ۷. خط در عصر نزول
۱۵۵	درس ۸. پیامبر اُمّی
۱۵۷	درس ۹. نگارش قرآن کریم
۱۶۰	درس ۱۰. جمع و تدوین قرآن کریم
۱۶۲	درس ۱۱. جمع و نگارش قرآن همزمان با خلافت ابوبکر
۱۶۴	درس ۱۲. تدوین و جمع آوری قرآن در زمان عثمان
۱۶۸	درس ۱۳. اصلاح شیوه نگارش قرآن کریم
۱۷۰	درس ۱۴. قرائات قرآن
۱۷۲	درس ۱۶. قراء قرآن
۱۷۹	درس ۱۷. مصاحف صحابه
۱۸۳	درس ۱۸. سؤالات خارج از منبع
۱۸۶	فصل ۲. علوم قرآن
۱۸۶	درس ۱. کلمات غیرعربی قرآن
۱۹۱	درس ۲. وجوه و نظایر
۱۹۳	درس ۳. محکم و متشابه
۲۰۱	درس ۴. مقدم و مؤخر
۲۰۹	درس ۵. عام و خاص
۲۱۸	درس ۶. مجمل و مبین
۲۲۹	درس ۷. مطلق و مقید
۲۳۲	درس ۸. مفهوم و منطوق قرآن
۲۴۰	درس ۹. حقیقت و مجاز

درس ۱۰. تشبیه و استعاره	۲۴۸
درس ۱۱. کنایه و تعریض	۲۵۶
درس ۱۲. حصر و اختصاص	۲۶۰
درس ۱۳. ایجاز و اطناب	۲۶۶
درس ۱۴. مناسبت آیات و سوره‌ها	۲۸۱
درس ۱۵. اسباب النزول	۲۸۶
درس ۱۶. نسخ	۲۹۵
درس ۱۷. خبر و انشاء	۳۱۹
درس ۱۸. ادوات تفسیر	۳۲۷
درس ۱۹. سؤالات خارج از منابع	۳۴۲

بخش اول:
عصاره علوم قرآن

فصل ۱. تاریخ قرآن

درس ۱. عناوین و اسامی قرآن کریم

ریشه قرآن کریم

گوبنده	ریشه کلمه قرآن	توضیح
شافعی	فاقد ریشه	لفظ قرآن ابتداءً برای کلام الهی وضع شده و از هیچ مبدئی مشتق نشده
زجاج و قتاده	قرء	جمع و گردآوری کردن قرآن جامع ثمرات کتب پیشین است.*
لحیانی و ابن عباس		مصدری است که به معنای مفعول به کار رفته قرآن = مقروء (یعنی تلاوت شده)*
اشعری	قرن = ضمیمه کردن و پیوستن و یا نزدیک ساختن چیزی به چیز دیگر	حروف و کلمات و آیات و سور قرآن، مقرون به هم هستند و با کیفیتی خاص با هم ارتباط و پیوستگی دارند.
فراء	قرائن (= جمع قرینه)	هر یک از آیات قرآنی، قرینه و مؤید آیات دیگر است.*

واژه قرائت در بیت (ذَرَأَى عَيْطِلٍ أَدْمَاءَ بَكْرِ هَيْجَانَ اللَّوْنِ لِمَ تَقْرَأُ جَنِينًا) به معنای جمع کردن است.* نخستین بار تئودور نولدکه آلمانی در تاریخ قرآن خود معتقد بود که کلمه «إقراء» در صدر سوره علق به معنی «تبلیغ کن و وعظ کن» آمده است.. بعد رژی بلاشر فرانسوی آن را تأیید کرد که معنای اولیه قرآن «تبلیغ» بوده و بعد اندک اندک مردم عادت کردند که این کلمه را به معنای «کتاب محتوی تبلیغ» به کار ببرند.**

معانی مختلف کلمه «قرآن» در قرآن کریم:**

۱. قرائت: «إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ»
۲. نماز صبح: «أقم الصلاة لِدُلُوكَ الشَّمْسِ إِلَى غَسَقِ اللَّيْلِ وَقُرْآنِ الْفَجْرِ»
۳. نُبّی (کتاب معجز خداوند که بر قلب پیامبر وحی شده است): «فَاقْرَأْ مَا تَنبَسَّرُ مِنَ الْقُرْآنِ»

✍ **نکته:** اما در قرآن کریم، کلمه قرآن به معنای «رسول» نیامده است.

انزال و تنزیل

فرق بین انزال و تنزیل چیست؟ انزال، نزول دفعی و یکباره قرآن کریم و تنزیل، نزول تدریجی قرآن کریم است (تنزیل و تدریج هر دو در باب تفعیل هستند)*

معانی مختلف «انزال» در آیات قرآن: *

۱. آفریدن: «وَأَنْزَلْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ»
۲. مهیا کردن و آماده گردانیدن: «وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ»

۳. حرکت دادن و فرود آوردن: «و أنزَلَ من السماء ماءً فأخرجَ به من الثمراتِ رزقاً لكم»
۴. وارد کردن: «و قُلْ رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلاً مُبَارَكاً وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ»

چگونگی نزول آیات و سوره‌های قرآن:

از روایات بر می آید که بیشتر قرآن ۴-۵ آیه و در همین حدود نازل شده ولی این ترتیب همیشگی نبوده، گاه قسمتی از یک آیه یکجا نازل شده و قسمتی دیگر در وقت دیگری مانند ۱۰ آیه قصه افک و ۱۰ آیه اول سوره مؤمنون ولی نزول جمله «غیر اولی الضرر» به تنهایی بوده و همچنین نزول «و إن خفتن عیلة».

سوره‌های کوتاه هم بیشتر یکجا نازل شده اند و «معوذتین» هر دو با هم نازل شده است و زمانی هم سوره مفصلی مثل «انعام» و «مرسلات» نیز یکجا و یکباره نازل شده است.

درس ۲. وحی الهی

اصل معنی وحی در لغت؟ اشاره سریع و پنهانی یا اعلام.

کاربرد های وحی:

۱. الهام فطری به انسان: (و أوحینا إلى أم موسى أن أرضعیه) *
۲. هدایت یا الهام غریزی به حیوان: (و أوحی ربک إلى النحل أن اتخذی..) *
۳. اشاره سریع و مرموز (پنهانی): (فخرج علی قومه من المحراب فأوحی إليهم أن سبحوا بكرة و عشیاً): آیه درباره حضرت زکریا است. ****
۴. وسوسه و فتنه انگیزی شیطان: (و إن الشیاطین لیوحون إلى أولیائهم... و) (و کذلک جعلنا لكل نبی عدواً شیاطین الانس و الجن یوحی بعضهم إلى بعضی) *
۵. القاء امری به فرشتگان: (إذ یوحی ربک إلى الملائکة أنى معکم فثبتوا الذین آمنوا...)
۶. سخن گفتن خدا با انبیاء: (و ما کان لبشر أن ینطق به إلا وحیاً.. و) (فأوحی إلى عبده ما أوحی)
۷. اشاره با جوارح و اعضا: (فأوحی إليها الطرف أنى أحبها فأثر ذلك الوحی فی وجناتها) (در قرآن نیست)

تَحَنُّتٌ؟ (معنای لغوی آن انزوا و دوری از گناه است) گوشه گیری و خودسازی پیامبر در غار حراء قبل از نزول وحی (پیش از بعثت)**

افسانه غرانیق:

- مقدمه: پیامبر باید در تلقی وحی مصون از خطا باشد. همه، حتی آنها که در اصل عصمت انبیاء گفتگو دارند، عصمت رسول را در امر ابلاغ وحی پذیرفته اند. خداوند نیز این عصمت را تضمین فرموده و تأیید کرده: (سنقرئک فلا تنسی)، (إِنَّ عَلینَا جَمْعَهُ و قرآنَهُ)، (إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذکر و إِنَّا لَهُ لحافظون) و (إِنَّ عبادى لیس لک علیهم سُلطان)
- توضیح افسانه غرانیق:

○ پیامبر در جمع قریش قرار گرفت و دوست داشت که آیاتی که باعث نفرت قریش می شود بر او نازل نشود - زیرا قریش پیامبر و مسلمانان را بسیار آزار می دادند - در این هنگام آیات سوره نجم نازل شد «أفرأیتم اللات و العزى و مناة الثلاثة الأخرى» و بعد چینیین ادامه داد «تلك الغرانیق العلی و إنَّ شفاعتُهُنَّ لثرتجی» مردم قریش از آنچه پیامبر خوانده بود و خدایانشان را به شفاعت پذیرفته بود شاد شدند و پیامبر هم سخت دلگیر شد. شب هنگام که جبرئیل نازل شد و پیامبر سوره نجم را بر او خواند وقتی به جمله «تلك الغرانیق» رسید، جبرئیل گفت: من این جمله را نیاوردم. و پیامبر سخت دلگیر شد و برای تسلیت و دلداری پیامبر این آیه فرود آمد: «و إن کادوا لیفتنونک عن الذی أوحینا إلیک لتفتری علینا غیره و إذا لاتخذوک خلیلاً و أن تُبتناک لقد کدت ترکن...»

- دلیل طرفداران افسانه غرانیق: (و ما ارسلنا من رسول و لا نبی إلا إذا تممى ألقى الشیطان فی أمنيته فینسخُ الله ما یلقى الشیطان ثمَّ یحکمُ الله آیاته ...)
- دلایل رد افسانه غرانیق:

○ از نظر قرآن:

- نخستین و مهم ترین دلیل: خود سوره نجم است آیات بعد از آن «تلك إذا قسمة ضیزی، إن هی إلا أسماء سَمَّیْتُموها...»
- آیات ابتدای سوره نجم: «و ما ینطقُ عن الهوی، إن هُوَ إلا وَحیٌ یوحی»

- تضاد با آیه «و لَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ»
- تضاد با آیه «قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِي»
- تضاد با آیه «قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعاً»
- از نظر احادیث
 - روایات در این باره بسیار آشفته است: یکی می گوید پیامبر در نماز گفت دیگری می گوید: وقتی سوره نازل شد قوم را ندا کرد سومی پیامبر را نشسته می داند که چنان گفت و ..
- از نظر لغت: *
 - در زبان و فرهنگ عربی قبل از اسلام کلمه غرانیق، هرگز در وصف خدایان به کار نرفته و معنای آن نیز با خدایان مناسبتی ندارد زیرا در لغت این کلمه معنای مرغابی سیاه یا سپید و یا جوان سپید و زیبا می دهد.
- از نظر عقل: *
 - بزرگداشت بتان با شأن پیامبر که بزرگترین همتش مبارزه با بت پرستی بود هیچ تناسبی ندارد.
 - در آغاز امکان نداشت که پیامبر بتواند در کنار کعبه قرآن بخواند و سجده کند و از حمله قریش مصون باشد.
 - دشمنی مشرکان با پیامبر خیلی عمیق تر از آن بود که با خواندن دو جمله برای بتان در میان آیات قرآن - بدون مذاکره و توافق قبلی - قانع شوند و پس از پیامبر خدا را سجده کنند.
 - بر فرض صحت افسانه غرانیق، احکام و شرایع دینی و عصمت پیامبر در معرض انهدام و خطر قرار خواند گرفت و اطمینان به صحت آنها از دست می رود.

بخش دوم:
تست نامه علوم قرآن

فصل ۱. تاریخ قرآن

درس ۱. عناوین و اسامی قرآن کریم

تست‌های کنکور ارشد

(سراسری ۷۳)

سؤال ۱. چه فرقی بین دو واژه قرآنی «انزال و تنزیل» موجود است؟

- (۱) اولی مربوط به ۲۷ رجب و دومی مربوط به شب قدر است.
- (۲) اولی نزول تدریجی و دومی نزول دفعی است.
- (۳) اولی نزول دفعی و دومی نزول تدریجی است.
- (۴) اولی مربوط به نزول در دنیا و دومی مربوط به نزول در بیت معمور.

(سراسری ۷۴)

سؤال ۲. نظر ابن عباس درباره ریشه واژه قرآن کدام است؟

- (۱) قرآن از ریشه قراین مشتق شده و آن جمع قرینه است.
- (۲) قرآن از ریشه «قرء» مشتق شده و مصدری است که در معنای مفعول به کار رفته است یعنی مقروء.
- (۳) قرآن اسم خاص است و ارتجالاً برای کلام الهی وضع گردیده است.
- (۴) قرآن از ریشه قرن به معنای ضمیمه کردن چیزی به چیز دیگر است یعنی مجموع.

(سراسری ۸۷)

سؤال ۳. در این بیت معنای «قرائت» چیست؟

«ذراعی عیطل ادماء بکر هجان اللون لم تقرأ جنیناً»

- (۱) مقارن ساختن
- (۲) قرینه‌ی یکدیگر قرار دادن
- (۳) خواندن
- (۴) جمع کردن

(سراسری ۱۴۰۱)

سؤال ۴. در آیه شریفه «وان علینا جمعه و قرآنه» قرآن به کدام معنی به کار رفته است؟

- (۱) نبی
- (۲) قرائت
- (۳) نماز
- (۴) پیامبر

(سراسری ۱۴۰۳)

سؤال ۵. در قرآن کریم، کلمه «قرآن» به کدام معنی به کار نرفته است؟

- (۱) رسول
- (۲) قرائت
- (۳) نبی
- (۴) نماز

تست‌های کنکور دکتری

سؤال ۶. معتقد بود که کلمه‌ی «اقرء» در صدر سوره علق به معنی تبلیغ و وعظ کردن است. (دکتری ۹۲)

- (۱) جان برتن
- (۲) تنودور نولدکه
- (۳) ژوزف شاخت
- (۴) گلدزیهر

(دکتری ۹۳)

سؤال ۷. کدام سوره قرآن کریم، جمله‌ی «و به یکباره نازل شده است»؟

- (۱) مریم
- (۲) العلق
- (۳) طه
- (۴) الانعام

(دکتری ۹۳)

سؤال ۸. کدام گزینه در بیان معنای «انزال» در آیات زیر صحیح است؟

- (۱) «وانزل لکم من الانعام ثمانية ازوج»: آماده گردانیدن

- (۲) «وانزلنا الحديد فيه بأس شديد ومنافع للناس»: استخراج کردن
 (۳) «وانزل من السماء ماء فأخرج به من الثمرات رزقاً لکم»: فراهم کردن
 (۴) «وقل رب أنزلني منزلاً مبارکاً وأنت خیر المتزلین»: وارد کردن

(دکتری ۱۴۰۳)

سؤال ۹. کدام مورد، نادرست است؟

- (۱) تتودور نولد، لفظ قرآن را به معنی «تبلیغ کردن» می‌داند.
 (۲) فزاء (م ۲۰۷)، قرآن را مشتق از قرینه و قرائن می‌داند.
 (۳) زجاج (م ۳۱۱)، قرآن را مشتق از «قرء» به معنی جمع می‌داند.
 (۴) رژی بلاشر، قرآن را مشتق از «قرن» می‌داند؛ مانند شطن و شیطان

پاسخ‌نامه عناوین و اسامی قرآن کریم

۱. گزینه ۳

تنزیل، نزول تدریجی و انزال نزول دفعی و یکباره است. (درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۱، ص ۵. تنزیل)

۲. گزینه ۲

(درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۱، ۱. قرآن، نظرات علماء درباره معنی قرآن و مبدا اشتقاق آن)

۳. گزینه ۴

قرائت در بیت مذکور به معنای جمع کردن است.

معنای بیت: «بازوانی سپید مانند دست و پای نافه‌ای که هنوز جنینی را در بر نگرفته، فربه و استوار» در اینجا وصف شتری می‌کند که هرگز بار نگرفته. شاهد بر سر «لَمْ تَقْرَأْ جَنِيناً» است. یعنی خود بر هیچ بچه‌ای جمع نکرده. هیچ بچه‌ای بر رحم خود ضمیمه نکرده است. (تاریخ قرآن رامیار، بخش ۲: نام‌های قرآن، قرآن در لغت، ص ۱۵)

۴. گزینه ۲

در آیه (انّ علینا جمعه وقرآنه)، «جمع» به معنای «حفظ و صیانت» و «قرآن» مصدر است به معنی خواندن و قرائت است. (همانا گردآوردن و خواندن آن (بر تو) بر عهده ماست) (تاریخ قرآن رامیار، بخش ۲: نام‌های قرآن، قرآن در لغت، ص ۱۹)

۵. گزینه ۱

در آیه «إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ» به معنای قرائت است.

در آیه «فأقرؤا ما تیسر من القرآن» به معنای نبی (یعنی کتاب معجز خداوند که بر دل پیامبر وحی شده) است.

در آیه «قُرْآنَ الْفَجْرِ» به معنای نماز صبح است.

اما در قرآن کریم کلمه قرآن به معنای «رسول» نیامده است.

(تاریخ قرآن رامیار، بخش ۲: نام‌های قرآن، قرآن در لغت، ص ۱۹ و ۲۰)

۶. گزینه ۲

نخستین بار تتودور نولدکه (م ۱۳۴۹) آلمانی در «تاریخ قرآن» خود معتقد بود که کلمه «اقرء» در صدر سوره علق به معنی تبلیغ کن! و وعظ کن! آمده است.

(بخش ۲: نام‌های قرآن. ذیل: قرآن در لغت، کلمه قرآن، ص ۱۸)

۷. گزینه ۴

سوره «انعام» شبی در مکه یکجا فرود آمد و در اطراف آن هفتاد هزار فرشته بود. (تاریخ قرآن رامیار، بخش ۶: نزول قرآن. چگونگی این نزول (تدریجی)، ص ۲۰۱)

۸. گزینه ۴

گزینه ۱: آفریدن / گزینه ۲: مهیا کردن و آماده گردانیدن / گزینه ۳: حرکت دادن و فرود آوردن. (تاریخ قرآن رامیار، بخش ۶: نزول قرآن. معنی نزول قرآن، ص ۱۸۱)

۹. گزینه ۴

نخستین بار تئودور نولدکه آلمانی در «تاریخ قرآن» خود معتقد بود که کلمه «إقرء» در صدر سوره علق به معنی «تبلیغ کن و وعظ کن» آمده است. بعد رژی بلاشر فرانسوی آن را تأیید کرد که معنای اولیه قرآن «تبلیغ» بوده و اندک اندک مردم عادت کردند که این کلمه را به معنای «کتاب محتوی تبلیغ» به کار ببرند. (تاریخ قرآن رامیار، بخش ۲، قرآن در لغت، کلمه قرآن، ص ۱۸)

تست‌های کنکور ارشد

سؤال ۱۰. کدامیک از معانی درباره وحی در قرآن کریم استعمال نشده است؟ (سراسری ۷۲)

- (۱) وسوسه و فتنه‌انگیزی شیطان
(۲) تلقین به نفس
(۳) الهام غریزی به حیوان
(۴) اشاره سریع و مرموز

سؤال ۱۱. «تَحْتُت» یعنی چه و مربوط به کدام مورد است؟ (سراسری ۷۸)

- (۱) پیروی از دین حق و جهاد در راه آن، غزوات پیامبر اسلام ﷺ
(۲) پیروی از دین حق و جهاد در راه آن، عصر تشکیل حکومت اسلامی
(۳) گوشه‌گیری و خودسازی، زمان بعد از نزول وحی
(۴) گوشه‌گیری و خودسازی، زمان قبل از نزول وحی

سؤال ۱۲. آیه شریفه ﴿فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا﴾ درباره کدامیک از انبیاء بوده و وحی آن به چه معنی است؟ (سراسری ۸۰)

- (۱) زکریا علیه السلام، اشاره پنهانی
(۲) حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم، الهام غیبی
(۳) عیسی علیه السلام، هدایت تکوینی
(۴) موسی علیه السلام، وحی رسالی

سؤال ۱۳. در آیات ﴿فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ...﴾ و ﴿وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّيَّتِي...﴾ معانی وحی به ترتیب عبارتند از: (سراسری ۸۳)

- (۱) الهام، هدایت غریزی، اشاره
(۲) اشاره، الهام، هدایت غریزی
(۳) اشاره، هدایت غریزی، الهام
(۴) هدایت غریزی، الهام، اشاره

سؤال ۱۴. وحی در آیه شریفه زیر به چه معنی است؟ (سراسری ۹۲)

- ﴿فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَنْ سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا﴾
(۱) هدایت غریزی
(۲) وحی رسالی
(۳) الهام یا سروش غیبی
(۴) اشاره پنهانی

سؤال ۱۵. واژه «تَحْتُت» به کدام معناست؟ (سراسری ۹۹)

- (۱) گوشه‌گیری
(۲) آیین بت‌پرستی
(۳) خروج از گناه
(۴) تحنّف و اعتکاف

تست‌های کنکور دکتری

سؤال ۱۶. کدام گزینه، از جمله‌ی دلایل عقلی ردّ و انکار افسانه‌ی غرانیق نیست؟ (دکتری ۹۲)

- (۱) بزرگداشت بتان با شأن پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم که بزرگترین همتش مبارزه با بت پرستی بود هیچ تناسبی ندارد.
(۲) در زبان و فرهنگ عربی قبل از اسلام کلمه غرانیق هرگز در وصف خدایان به کار نرفته و معنای آن نیز با خدایان مناسبتی ندارد.
(۳) بر فرض صحت افسانه‌ی غرانیق، احکام و شرایع دینی و عصمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در معرض انهدام و خطر قرار خواهد گرفت و اطمینان به صحت آن‌ها از دست می‌رود.
(۴) دشمنی مشرکان با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم خیلی عمیق‌تر از آن بود که با خواندن دو جمله برای بتان در میان آیات قرآنی - بدون مذاکره و توافق قبلی - قانع شوند و پس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم خدا را سجده کنند.

پاسخنامه وحی الهی

۱۰. گزینه ۲

- گزینه ۱: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ﴾ (انعام/۱۲۱)
﴿وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ﴾ (انعام/۱۱۲)
گزینه ۳: ﴿وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى التَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا﴾ (نحل/۶۸)
گزینه ۴: ﴿فَفَرَّجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا﴾ (مریم/۱۱)
(درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۲، کادر معانی لغوی وحی در کاربردهای قرآنی)

۱۱. گزینه ۴

- تحنت: گوشه‌گیری و خودسازی پیامبر ﷺ در غار حراء قبل از نزول وحی. (درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۲، کیفیت نزول وحی بر پیامبر اسلام «ص»)

۱۲. گزینه ۱ (مریم: ۱۱)

- (درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۲، کادر معانی لغوی وحی در کاربردهای قرآنی)

۱۳. گزینه ۲

- (درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۲، کادر معانی لغوی وحی در کاربردهای قرآنی)

۱۴. گزینه ۴ (مریم: ۱۱)

- (درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۲، کادر معانی لغوی وحی در کاربردهای قرآنی)

۱۵. گزینه ۱

- تحنت: گوشه‌گیری و خودسازی پیامبر ﷺ در غار حراء قبل از نزول وحی. (درسنامه علوم قرآن ارشد، بخش ۱، درس ۲، کیفیت نزول وحی بر پیامبر اسلام «ص»)

۱۶. گزینه ۲

- گزینه ۲ به دلیل لغوی و نه عقلی اشاره دارد.
از نظر لغت نیز در آن حرف هاست؛ شیخ محمد عبده (م ۱۳۲۳) مفتی دیار مصر می‌گوید: در شعر عرب این کلمه غرائیق (جمع غرنوق یا غرنیق) در وصف خدایان نیامده و کسی در زبان عربی خدایان را به چنین صفتی نخوانده و معنی کلمه هم با خدایان مناسبتی ندارد. (تاریخ قرآن رامیار، بخش ۵: در مدار وحی. ذیل: افسانه غرائیق از نظر لغت، ص ۱۶۱)